

Utstillingsdesign

Av Bente Østli Eilertsen

April 2019

Samisk ytringsfrihet og samfunnsengasjement

50 viktige år under lupen

Marit Myrvoll mener pilotprosjektet som Várdobáiki nå har satt i gang, kan bli mal for andre områder som ønsker å gjøre det samme. FOTO: Steinar Solås

Várdobáiki har tatt mål av seg å dokumentere den nyere samiske historien i Nordre Nordland og Sør-Troms. Med seg på laget har museumsleder Marit Myrvoll fått et kobbel av samiske foreninger og virksomheter.

Mål:

- Dokumenter
- Synliggjøre
- Ta vare på den nære samiske kulturpolitiske historien i Sør-Troms og Nordre Nordland for å skape en større forståelse og innsikt i bakgrunn for dagens samiske samfunn.

- Og hvor kan vi få synliggjort historien

- Egen nettside
- Sosiale medier
- www.vardobaiki.no
- http://www.vardobaiki.no/?page_id=5877
- www.digitaltmuseum.no

Digitaltmuseum.no

- 2 395 317 publikasjoner
- 1 publikasjon fra Várdobáiki
- **Høsten 2019 publiseres samlingen:
Samisk ytringsfrihet og samfunnsengasjement**

Nær 50 års historie

«Det er viktig at den nære historien, selv så turbulent den kan virke for mange, blir dokumentert og tatt vare på som en del av vår felles hukommelse, både i det samiske og det øvrige samfunn».

-hentet fra søknaden som ble sendt Norsk Kulturråd

Hvordan vi kan synliggjøre prosjektet : Samisk ytringsfrihet og samfunnsengasjement

- Lage oversikt over alle organisasjoner/foreninger og bedrifter som har deltatt
- Legge inn kort informasjon om organisasjon/foreningen/bedriften
- Lage en samling med skriftlige (evt. muntlig) intervju av ressurspersoner, ressurspersoner som er knyttet til organisasjon/foreningen/bedriften eller ressurspersoner som har vært/er pådriver innen flere kulturelle/politiske felt

Oppgave 1:

- utfylling av skjema

Opplysninger om organisasjon/forening/bedrift

SYSE skjema I - eksempel

Deltakere - Samisk yringsfrihet og samfunnsengasjement 2016 – 2018	
Logo og/eller bilde	
Navn	Samisk Norsk VESTERÅLEN OG OMEGN SAMEFORENING
Org.nr	992 244 658
Kommune	SORTLAND (andre?)
Stiftelsesdato	01.03.2005
Formål	Samisk forening som skal fremme og ivareta interessene til den samiske befolkning i Vesterålen og Omegn, dette gjelder både språk og kultur.
Viktigste aktiviteter	
Nettressurser	Web-site, navn på FB-side/gruppe
Digitalisert materiale/arkiv	
Annet	
Oppført av	Navn, evt kontakinformasjon

11 intervju av ressurspersoner, der hver er ... 6-8 sider

13. oktober 2017 intervju hjemme hos [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

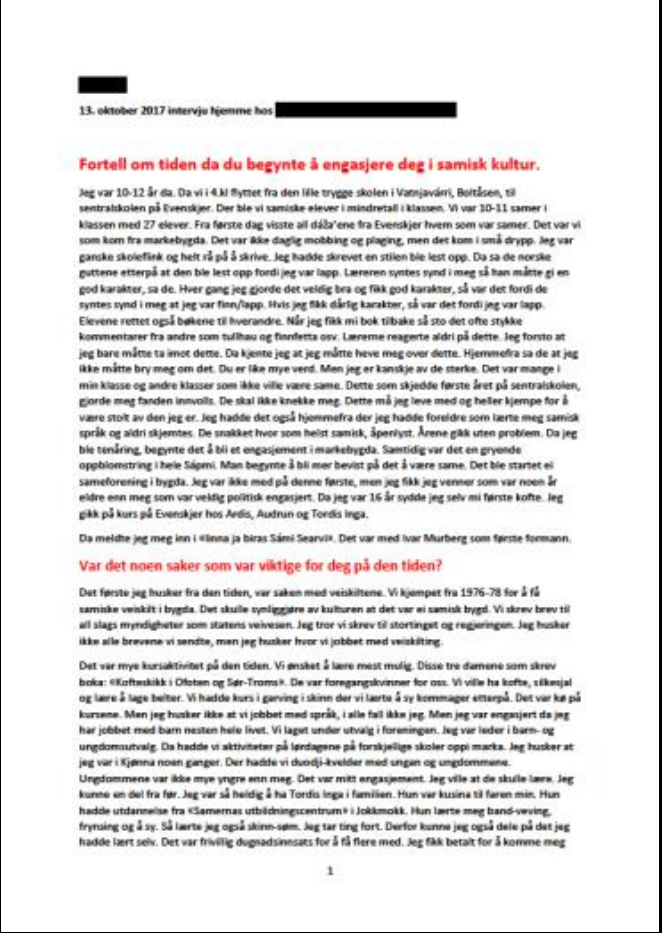
Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 var [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elev i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all mål som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o kommentarer fra andre som tullbau og finfletta o

13. oktober 2017 intervju hjemme hos [redacted]

Fortell om tiden da du begynte å engasjere deg i samisk kultur.

Jeg var 10-12 år da. Da vi i 4.kl flyttet fra den lille trygge skolen i Votnjavári, Bøttöen, til sentralskolen på Evenskjær. Der ble vi samiske elever i mindretall i klassen. Vi var 10-11 samer i klassen med 27 elever. Fra første dag visste all dåb'ene fra Evenskjær hvem som var samer. Det var vi som kom fra markbygda. Det var ikke daglig mobbing og plaging, men det kom i små drøpp. Jeg var ganske skolefikk og helt rå på å skrive. Jeg hadde skrevet en stilen ble lest opp. Da sa de norske guttene etterpå at den ble lest opp fordi jeg var lapp. Læreren syntes synd i meg så han måtte gi en god karakter, sa de. Hver gang jeg gjorde det veldig bra og fikk god karakter, så var det fordi de syntes synd i meg at jeg var fin/lapp. Hvis jeg fikk dårlig karakter, så var det fordi jeg var lapp. Elevene rettet også bøkene til hverandre. Når jeg fikk mi bok tilbake så sto det ofte stykke kommentarer fra andre som tullbau og finfletta osv. Lærerne reagerte aldri på dette. Jeg forsto at jeg bare måtte ta innt dette. Du kjente jeg at jeg måtte leve meg over dette. Hjemme fra sa de at jeg ikke måtte bry meg om det. Du er like mye vend. Men jeg er kanskje av de sterke. Det var mange i min klasse og andre klasser som ikke ville være same. Dette som skjedde første året på sentralskolen, gjorde meg anden innvold. De skal ikke kvekke meg. Dette må jeg leve med og heller kjempe for å være stolt av den jeg er. Jeg hadde det også hjemme fra der jeg hadde foreldre som lærte meg samisk språk og aldri skjønt. De snakket hvor som helst samisk, åpenlyst. Årene gikk uten problem. Da jeg ble tenåring, begynte det å bli et engasjement i markbygda. Samtidig var det en gryende oppblomstring i hele Sápmi. Man begynte å bli mer bevisst på det å være same. Det ble startet ei sameforening i bygda. Jeg var ikke med på denne første, men jeg fikk jeg venner som var noen år eldre enn meg som var veldig politisk engasjert. Da jeg var 16 år sydde jeg selv mi første kofte. Jeg gikk på kurs på Evenskjær hos Ándis, Audrun og Tordis Inga.

Da melte jeg meg inn i «Inna ja biras Sámi Searvi». Det var med Ivar Murberg som første formann.

Var det noen saker som var viktige for deg på den tiden?

Det første jeg husker fra den tiden, var sakem med veiskiltene. Vi kjempet fra 1976-78 for å få samiske veiskilt i bygda. Det skulle synliggjøre av kulturen at det var ei samisk bygd. Vi skrev brev til all slags myndigheter som statens veivesen. Jeg tror vi skrev til stortings og regjeringen. Jeg husker ikke alle brevene vi sendte, men jeg husker hvor vi jobbet med veiskilting.

Det var mye kursaktivitet på den tiden. Vi ønsket å lære mest mulig. Disse tre damene som skrev boka: «Kofthakk i Ofoten og Ser-Troms». De var foregangs damer for oss. Vi ville ha kofte, stikkjal og lære å lage belter. Vi hadde kurs i gaving i skinn der vi lærte å sy klemmager etterpå. Det var hø på kursene. Men jeg husker ikke at vi jobbet med språk, i alle fall ikke jeg. Men jeg var engasjert da jeg har jobbet med barn nesten hele livet. Vi laget under utvalg i foreningen. Jeg var leder i barn- og ungdomsutvalg. Da hadde vi aktiviteter på lørdagene på forskjellige skoler opp marka. Jeg husker at jeg var i Kjøvna noen ganger. Der hadde vi duodji-kvelder med sang og ungdommene. Ungdommene var ikke mye yngre enn meg. Det var mitt engasjement. Jeg ville at de skulle lære. Jeg kunne en del fra før. Jeg var så heldig å ha Tordis Inga i familien. Hun var kusina til faren min. Hun hadde utdannelse fra «Sámmas utbildingscentrum» i Jokkmokk. Hun lærte meg band-veving, frynsing og å sy. Så lærte jeg også skinn-sam. Jeg tar ting fort. Derfor kunne jeg også dele på det jeg hadde lært selv. Det var frivillig dugnadsinnsats for å få flere med. Jeg fikk betalt for å komme meg

1

[REDACTED]

Utstillingdesign

- Lengden på intervjuet
- Hva skal formidles
- Hva skal ikke offentliggjøres
- Hva skal du oppnå
- Hvem skal du nå

Oppgave 2

Jeg er en viktig ressursperson – det er derfor jeg er her i dag

Da kan jeg intervju meg selv

--- kanskje jeg trenger en intervjuguide..

- 1. Fortell om da ditt engasjement for samiske politikk / kultur våknet.**
- 2. Har det vært milepæler i sakene du arbeidet for?**
- 3. Deltok du i oppstarten av samiske organisasjoner eller foreninger?**
- 4. Har oppstarten av Sametinget bidratt i ditt arbeid for samisk politikk og kultur?**

Intervjuguide med hjelpespørsmål

- 1. Fortell om da ditt engasjement for samiske politikk / kultur våknet.**
Var det hendelser (nasjonalt eller lokalt) som berørte/påvirket deg til engasjement?
Hvordan var situasjonen for den samiske befolkningen på den tiden?

Hvordan gikk du fram med ditt engasjement?
Fortell om hvordan folk mottok dine ytringer?
Var det vanskelig å få folk rundt deg til å engasjere seg?
- 2. Har det vært milepæler i sakene du arbeidet for?**
Hvordan dette medført større engasjement av deg? Enn fra andre?
- 3. Deltok du i oppstarten av samiske organisasjoner eller foreninger?**
Fortell om hvordan disse har utviklet seg?
Hvordan har medlemsmassen vært?
Hvor er det geografiske midtpunktet for foreningen?
- 4. Har oppstarten av Sametinget bidratt i ditt arbeid for samisk politikk og kultur?**
Hvordan?
Var ditt engasjement medvirkende til at Sametinget ble etablert?
Dersom ditt engasjement medførte at du har vært innvalgt på Sametinget, kan du fortelle om litt om saker du har frontet/tatt opp og hva som har vært utfordrende.

Ordene

- Det som fremheves, skal fange interessen
- Vær forsiktig med:
- For mye ord, skriv enkelt
- Hva du formidler, ikke bruk navn og henvisninger til personer eller hendelser som du ikke har fått tillatelse til å bruke (dette gjelder også bilder, også de som hentes fra nett)
- Henvis til hvem som eier bilder/nettsteder mm.
- **Prøv å ta ett skritt tilbake og se på det du har skrevet som en som ikke kjenner saken fra før. Skriv sånn at det blir forståelig for den også.**

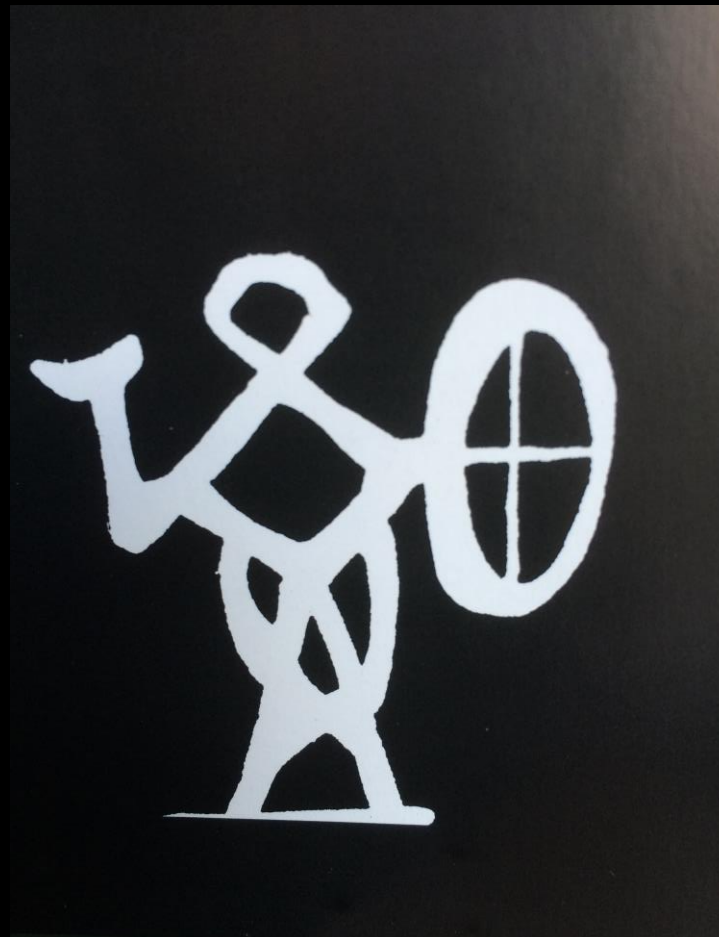
• www.freepictures.com

- -bilder der eierne har godkjent til bruk

Foto: bente østli eilertsen

Logo

Samisk symbol hentet fra nettet

Offentlige personer

Viktig!

- **Samtykke** skal hentes inn før offentliggjøringen.
- Publiserer du familiebilder eller festbilder av omgangskretsen må du derfor ha samtykke fra **alle som kan identifiseres** på bildene.
- Dette gjelder selvsagt **uansett** om bildene publiseres på en hjemmeside, på en blogg, på sosiale medier, lukkede grupper på Facebook eller andre nettsider.